

Boekbesprekingen

De Europese vogels in kleur

Gids voor alle vogels van Europa, Noord-Afrika en het Midden-Oosten

Het is geen wonder, dat met de toename van het aantal belangstellenden voor vogels ook de vraag naar goede gidsen voor het determineren van vogels toeneemt. De uitgeverij Elsevier blijkt gretig aan deze vraag te willen voldoen want na de eerste uitgave van de Vogelgids in 1954 (10 herdrukken) verscheen in 1970 bij dezelfde uitgever de Gids voor de vogels van Europa van Bertel Bruun en nu ligt dan het in de kop van deze aankondiging genoemde determineerwerk op tafel. Ook al weer een Elsevier-uitgave. Het is de Nederlandse vertaling van één in 1972 in Engeland verschenen boek van de hand van R. S. R. Fitter, H. Heinzel en J. L. F. Parslow. De Nederlandse vertaling is van Jaap Taapken en Henk J. Lichtenbeld.

Hoewel nergens vermeld kan worden aangenomen, dat Fitter verantwoordelijk is voor de tekst, Parslow voor de verspreidingskaartjes terwijl Heinzel de vervaardiger is van de meer dan 2200 gekleurde afbeeldingen.

De hoofdtitel van de Nederlandse uitgave van deze gids is enigszins misleidend omdat behalve van de Europese vogels, ook beschrijvingen en afbeeldingen worden gegeven van de in Noord-Afrika en in het Midden-Oosten voorkomende vogels.

Nu vele vogelaars hun wieden steeds verder uitslaan en ook buiten Europa opereren zal alleen al om deze reden vraag bestaan naar deze uitgave.

Veel waarnemers kopen hun boeken vooral om de afbeeldingen en zeker zij komen hier aan hun trekken omdat de kleurenplaten in het algemeen van voortreffelijke kwaliteit zijn. Alle beschreven soorten — meer dan 1000 — zijn afgebeeld, dikwijls in verschillende kleden en daarnaast zijn ook de afwijkende ondersoorten niet vergeten.

Tegenover elke afbeelding vinden we een korte beschrijving van de afgebeelde vogel. Dit systeem werkt in de praktijk bijzonder handig omdat het gezocht en gebladerd voorkomt. Een nadeel van deze opzet is, dat door ruimtegebrek de gegeven beschrijvin-

gen wel eens erg summier moeten zijn.

Door de vertalers is bij elke in Nederland en/of België waargenomen soort aangegeven welke status de soort in deze landen heeft. Voor België is dit tussen haakjes vermeld. Deze werkwijze wordt in de inleiding van het boek verklaard.

De verspreidingskaartjes komen door de grootte van het behandelde gebied dikwijls niet geheel tot hun recht. De kaartjes zijn voor het merendeel nauwelijks groter dan een postzegel en men kan zich afvragen of het — met kaartjes op deze kleine schaal — nog zinvol is dit systeem te handhaven.

Het is jammer, dat de Engelse, Duitse en Franse namen van de behandelde vogels niet worden vermeld. Bij het raadplegen van literatuur en bij contacten met waarnemers uit andere landen biedt het vele voordelen als men op een eenvoudige wijze de vogelnamen in de meest gebruikte talen kan opzoeken.

Het namenregister is uitstekend en men heeft slechts enkele seconden nodig voor het vinden van een naam met bladzijdenummer.

Men mag respect hebben voor de wijze waarop de vertalers voor een groot aantal Nederlandse namen hebben gezorgd voor vogels die hier niet voorkomen ofschoon enkele uitschieters wat komisch aandoen zoals de Zingende Havik en de Gestreepte Prinia. Het volmaakte determineerboek zal wel nimmer verschijnen en ook hier valt op de inhoud van de soortbeschrijvingen soms wel wat aan te merken. Bepaalde veldkenmerken ontbreken en in een aantal gevallen is de informatie onjuist. Dat b.v. de Groenpootruiter niet in troepen zou voorkomen kan iedere waddenbezoeker ontkennen. De Goudplevier zou in Nederland doortrekker zijn in vrij klein aantal. Dit geldt misschien voor de noordelijke maar zeker niet voor de zuidelijke vorm, die hier in groot aantal doortrekt.

Ondanks deze en andere tekortkomingen zal dit determineerboek bij onze vogelaars terecht grote populariteit verwerven al was het alleen al om de prachtige afbeeldingen die — zoals reeds eerder opgemerkt — vrijwel stuk voor stuk van hoog gehalte zijn. Bovendien zal de billijke prijs van het boek

zeker een stimulans zijn voor aanschaf. Het handige formaat, het goede papier en het soepele, stevige bandje zullen er beslist aan bijdragen dat deze gids vooral 'in het veld' zijn bruikbaarheid zal bewijzen.

N. Marra

H. Heinzel, R. S. R. Fitter, J. F. Parslow: De Europese vogels in kleur. Gids voor alle vogels van Europa, Noord-Afrika en het Midden-Oosten. 324 pagina's, 2250 afbeeldingen in kleuren en 585 verspreidingskaarten. Vertaald door Jaap Taapken en Henk J. Lichtenbeld. Uitg. Elsevier Nederland B.V., Amsterdam/Brussel (1973): Prijs f 19,50.

Pareys Vogelbuch

Bovenvermeld besproken boek 'The Birds of Britain and Europe' is in het Duits vertaald, in bepaalde gevallen ook bewerkt, door prof. dr. Günther Niethammer en dr. Hans E. Wolters met medewerking van het Zoologisch Forschungsinstitut en Museum Alexander Koenig te Bonn.

De illustrator van het boek werkte bij het maken van zijn illustraties reeds nauw samen met de Duitse bewerkers in het Museum Alexander Koenig. De vertaling werd geheel aan het Duitse taalgebied aangepast en hier en daar werden waardevolle aanvullingen toegevoegd. Een geheel nieuwe sleutel voor het determineren van tapuiten vinden wij achterin het boek. Het is jammer dat men in Duitsland het nog vaak oneens is over de officiële Duitse namen en dat het gebruik van de Latijnse namen voor bepaalde soorten afwijkt van die in andere landen als officieel gelden. De spanwijdtes van de stootvogels verschillen alle iets van die van de Engelse maten en ook zijn er, m.i. onbelangrijke, verschillen in de vermelding van de grootte van de vogels. Een boek waar veel zorg aan besteed is, waarin tevens enkele tekortkomingen van de auteurs werden opgeheven.

J.T.

H. Heinzel, R. S. R. Fitter, J. L. F. Parslow: Pareys Vogelbuch. Alle Vögel Europas, Nordafrikas und des Mittleren Ostens. 2255 afbeeldingen, 585 verspreidingskaartjes. 324 pag. Vertaling: prof. dr. G. Niethammer en dr. H. E. Wolters (1972). Uitg. Verlag Paul Parey, Hamburg en Berlijn. Prijs DM 16,—.

Stickert 'Dag Vogels' weer verkrijgbaar

Wij hebben voor de mensen, die wij bij hun bestelling van de stickers 'Dag Vogels' moesten teleurstellen een verheugend bericht. Deze stickers zijn weer verkrijgbaar en wel bij de Vroom & Dreesmann Nederland voor f 1,— van een serie van vier stuks. Wij verheugen ons zeer dat door een goede samenwerking de firma Vroom & Dreesmann deze stickers weer in groter aantal onder de mensen wil brengen.

Red.

Dierenrijk Nederland

Vanaf 1 juni 1973 is 'Dierenrijk Nederland' verkrijgbaar bij de boekwinkel als 'Het Boek van de Maand' voor de tijdelijke prijs van f 10,—. Haast u, want de voorraad is beperkt, terwijl het boek ná 7 juni voor de prijs van f 18,90 verkocht zal worden.

De auteur Fred F. Hazelhoff is ook de maker van de 'oneindig' magnifieke foto's waarin de vogels en zoogdieren de hoofdschotel vormen, maar waarbij ik de enkele zeer sfeervolle landschapsfoto's niet onvermeld mag laten. Omdat de auteur zelf ook de lay-out verzorgde is het een 'boek met uitgebalanceerd evenwicht' geworden. De illustraties staan dan ook direct bij de tekst. Het boek ligt financieel binnen ieders bereik en het moet de ogen openen van vooral diegenen die niet weten dat er nog zoveel moois in ons land te zien is, zodat zij zich er beter van bewust zullen worden dat dit behouden moet worden vóór het te laat is. Elk landschap krijgt er zijn deel. De foto's zijn met grote liefde voor de natuur gemaakt, zonder dat deze daarbij in gevaar werd gebracht.

Het is een verheugend feit dat Fred Hazelhoff op deze wijze in de gelegenheid is gesteld zijn liefde voor de natuur aan zovelen over te brengen. Wat informatie met adressen van verenigingen, tijdschriften e.d. zou deze mensen misschien wat verder op weg kunnen hebben geholpen. Het is een fijn boek voor iedereen!

J.T.

Fred F. Hazelhoff: Dierenrijk Nederland. 128 pag., 179 foto's waarvan 28 full colour. Uitg. Deltos Elsevier, Amsterdam/Brussel.

Deze eerste oplage van het boek werd onder auspiciën van de CPNB uitgegeven als Boek van de Maand, juni 1973. Prijs f 18,90. (tijdelijk t/m 7 juli f 10,—).

Darwin en de Beagle

De ontwikkelingsgang van de opvattingen van Darwin, die de levens- en wereldbeschouwing van drie werelddelen zouden revolutioneren, moet waarschijnlijk tijdens de reis met de Beagle hebben plaats gevonden. Vandaar dat Darwin en de Beagle bij elkaar horen. En dat de vogels op deze reis een belangrijke rol speelden, kan niet worden ontkend. In het boek treffen wij afbeeldingen aan van de Zwarte Trogon, Bruine Heremiet (een kolibriesoort), Darwins Tanager, Rhea darwini, Zwart-halszwaan, Tapaculo, Aas-etende Havik, Galápagos Havik, Tortelduif van Galápagos, Cactornis scandens, Dikbek-Vink, Vogelbekdier, Emoe van King Island, Kaalkopduif en Kropper. Op deze reis heeft Darwin voortdurend gedetailleerde aantekeningen van de vogels, hun gewoonten, hun vlucht, hun eieren en hun zang gemaakt. Een lange reis die 27 december 1831 begon met een vertrek uit Devonport en eindigde met de aankomst op 2 oktober 1836 te Falmouth, dwars over de Atlantische, Indische en Grote Oceaan. Deze biografie van Darwin en tevens reisbeschrijving van zijn beroemde tocht om de aarde verscheen nu als speciale paperback.

Alan Moorehead: Darwin en de Beagle. Vele gekleurde en zwart-wit ill., 279 pag. Nederlandse vertaling dr. C. van Rijsinge. Derde druk (1972) N.V. Uitgeverij Septuaginta, Hoofddorp. Prijs f 17,50.

Niet meer dan één aarde

Dit is een onofficieel rapport in opdracht van de secretaris-generaal van de Milieuconferentie van de Verenigde Naties, voorbereid met de hulp van een commissie van 152 adviseurs uit 58 landen. Het is de eerste boekuitgave in Nederland met herwonnen (of 'recycled') papier, zodat daar geen boom voor hoefde te worden gekapt. Het omslag is niet bedekt met milieuvriendelijk plastic, maar met 'afbreekbare' lak.

Van Nederlandse zijde hebben er o.a. Mörzer Bruyns en Tinbergen aan bijgedragen. Het rapport is gebaseerd op de beste technische en wetenschappelijke bronnen van de wereld. Het behandelt de geschiedenis van het milieu en bespreekt kritisch de jongste ontdekkingen op het terrein van de biosfeer in hun relatie tot de steeds toenemende milieurisico's op internationaal, regionaal en plaatselijk

niveau. Verder worden de effecten besproken van deze milieuproblemen op de wereldgemeenschap en schetsen de auteurs een 'outline' voor de noodzakelijke correctieven.

Barbara Ward en René Dubos: Niet meer dan één aarde. 299 pag. (1972). Oorspr. titel: Only one earth. Vertaald door Thomas Nicolas. Uitg. Contact, Amsterdam. Prijs f 17,50.

Milieubalans van Nederland

Het doel van deze bundel, waarin vele auteurs hun medewerking hebben verleend, is een antwoord te geven op de vraag 'Hoe staan wij er in Nederland voor?' en op deze wijze een uitgangspunt te vinden voor te nemen maatregelen als gebruik en beheer van ons milieu. Daarbij is getracht zoveel mogelijk feitenmateriaal te verzamelen en onderzoekers en geïnteresseerde leken van dienst te zijn bij het vinden van een uitweg. De bundel is, bijgewerkt met de nieuwste gegevens, gebaseerd op de artikelenserie over milieuverontreiniging en milieubeheer die eerder in het weekblad 'Intermediair' is verschenen. Het geeft een grondige zakelijke informatie over een groot aantal aspecten van milieuverontreiniging (o.a. bronnen van luchtverontreiniging, meteorologische aspecten, de invloed op wilde planten en cultuurgewassen, op landbouwhuisdieren, op de mens. Watervuileverontreiniging door industrieel, huishoudelijk en agrarisch afvalwater. Economie en milieu, recht en milieu. Milieueducatie.

Onder redactie van dr. J. J. Mulckhuysen: Milieubalans van Nederland. 387 pag., geill. met foto's en fig. (1972). Uitg. Van Gorcum & Comp. N.V., Assen/Amsterdam en Intermediair, A'dam/Brussel. Prijs f 24,50.

Het Vogelboekje

Ook de 6e druk van Het Vogelboekje van dr. Jac. P. Thijssse werd door dr. Fop I. Brouwer herzien. De gekleurde en de zwart-wit illustraties zijn van Rein Stuurman. De beschrijvingen van de vogelsoorten zijn, hoewel kort, kernachtig. Het is een boekje dat de jeugdige vogelliefhebbers nog steeds voldoende informatie verschaft, voordat zij zich met uitgebreider en moeilijker determinatieboekjes bezig gaan houden. Over deze nieuwe druk kunnen wij ons daarom niet anders dan verheugen.

J.T.

Dr. Jac. P. Thijsse: Het Vogelboekje. Geïll. met pentekeningen en aquarellen van Rein Stuurman. Zesde druk, bewerkt door dr. Fop I. Brouwer (z.j.). Reeks 'De Groene Rei'. Uitg. A. G. Schoonderbeek, Laren N.H. Prijs f 11,90.

Nationalpark Wattenmeer

Dit boek gaat over het ongeveer 1700 km² grote waddengebied tussen de Deense grens en het schiereiland Eiderstedt in het zuiden, waarvan men een groot nationaal park wil maken. Dit gebied is in velerlei opzichten vergelijkbaar met ons waddengebied en vormt er één geheel mee. Daarom is het van belang te weten hoe onze burens deze kwestie aanpakken. In dit gebied bevinden zich vele zeehonden, terwijl het rijke bodemleven van het wad tienduizenden vogels voedsel verschaft en interessante plantenassociaties levensvatbaarheid geeft. Wanneer de broedvogelstand van de belangrijkste zeevogelgebieden op de Noordfriese Waddeneilanden van 1964 met 1969 worden vergeleken, is er bij vele vogelsoorten een achteruitgang te bespeuren, vooral bij de Kluut, Grote en Noordse Stern. Prof. dr. Bernhard Grzimek schrijft een woord ten geleide. Een boek dat voor onze Waddenzeebeschermers zeker van belang is om kennis van te nemen.

J.T.

Wolfgang Erz: Nationalpark Wattenmeer. Met 20 afbeeldingen, 8 tafels en 3 kaarten, 140 pag. (1972). Verlag Paul Parey, Hamburg/Berlin. Prijs DM 18,—

De vogels van Schiermonnikoog

Op de bekende wijze verscheen zojuist als Wetenschappelijke Mededeling nr. 95 van de KNNV bovenvermelde avifauna. Tussen 1900 en 1970 werden totaal 259 vogelsoorten op het eiland, dat 3700 ha groot is, waargenomen. Een vergelijking van de huidige broedvogelbevolking (1960-1970) met die van Texel, Vlieland en Terschelling is interessant. Hierbij valt op dat Vlieland en Schiermonnikoog een geringer aantal soorten kent dan de twee andere eilanden. Totaal 89 broedvogelsoorten en 8 waarschijnlijke broedvogels op Schiermonnikoog. In 1969 werden er 600 broedparen van de Bergeend geteld en het aantal steekt absoluut boven het aantal paren op de andere eilanden uit. Spectaculair blijft de stand van de Strandplevier, Waterral en die van de weidevogels

in het algemeen. Met name die van de Kluut, Watersnip, Kemphaan en Scholtekster is opvallend.

De meest algemene broedvogels zijn Zilvermeeuw (1450), Scholtekster (900), Graspieper (450), Spreeuw (400), Kokmeeuw (400), Bergeend (350), Veldleeuwrik (300), Huismus (250), Kievit (250) en Tureluur (170).

Kwartelkoning en Wielewaal verdwenen als broedvogel. En later volgden ook de Sperwer (1963), Bruine Kiekendief (1966) en Grauwe Kiekendief (1968). De Dwergstern en Holenduif namen in aantal duidelijk af, terwijl als nieuwe soorten werden genoteerd Dodaars, Pijlstaart, Kuifeend, Knobbelswaan, Blauwe Kiekendief, Meerkoet, Houtsnip, Kleine Karekiet, Zwartkop, Bonte Vliegenvanger, Boomkruiper, Kleine Barmsijs, Keep en Kauw.

Het boekje behandelt o.m. het landschap en de vogels, het resultaat van 91 wadvogeltellingen van 1963-1970, gebruikte volksnamen op het eiland en voor het grootste deel de soortenlijst waarin elke soort afzonderlijk wordt behandeld. Het is opvallend dat er bepaald weinig gegevens bekend zijn van vóór de zestiger jaren, ondanks raadpleging van veel literatuur. Bij de strijd om het behoud van de Waddenzee is dit boekje een welkome aanvulling. We zouden er niet aan moeten denken hoeveel soorten er zouden verdwijnen of drastisch verminderen als de Waddenzee geheel of gedeeltelijk zou verdwijnen. In zo'n uitgave lijken mij de in de spreektaal gebruikte afkortingen van bepaalde soorten echter niet gewenst.

J.T.

R. Mooser: De vogels van Schiermonnikoog. Illustraties J. A. Zwarts, 84 pag., wetenschappelijke mededeling KNNV nr. 95 (1973). Uitgegeven in samenwerking met de Bond van Friese Vogelbeschermingswachten en de Fryske Akademy. Prijs f 5,50 (incl. porto). Bestelbaar bij Bureau van de KNNV te Hoogwoud N.H., postgiro 130 28 met vermelding van titel.

De vogels van Zuidwest-Drenthe

Deze uitgave, genoemd in het vorige nummer (pag. 359), is voor belangstellenden nu toch verkrijgbaar. Deze wordt verzorgd door de Vogelwerkgroep N.J.N. Belangstellenden kunnen een exemplaar bestellen door f 6,50 over te maken op giro nr. 2331823 t.n.v. J. M. Hoekman, Talmaststraat 21, Haarlem onder vermelding 'Vogels van Zuidwest-Drenthe'.

Biologie van de Tien Geboden

Wickler heeft de Tien Geboden, en met name die welke betrekking hebben op menselijk sociaal contact, geconfronteerd met de biologische normen van sociaal levende dieren. Met voorbeelden laat hij zien in welke vorm deze geboden ook in de dierlijke sfeer gelden en hoe zij het voortbestaan van de soort dienen. Deze medewerker van prof. dr. Konrad Lorenz komt tot de verrassende uitkomst van zijn onderzoek dat onze ethische normen biologische wortels hebben.

Dr. W. Wickler: Biologie van de Tien Geboden. 160 pag. Vertaald door drs. P. M. A. Verwijmeren met medewerking en voorwoord van dr. D. Hillenius (1972). Uitg. Ploegsma, Amsterdam. Prijs f 17,90.

Een nachtegaal zingt in de verte

Een gezellig boekje over „minnezang, vrijen en trouwen” van vogels. De wat bijzondere, eigentijdse „lay-out” heeft het tot een grappig werkje omgetoverd, dat leuk is om als cadeautje voor iemand mee te nemen. Het staat boordevol met kleurenfoto's- en plaatjes, silhouettes door de tekst en gedichtjes. De informatie is interessant en origineel over zang, nesten, huwelijksstrouw, pronken, bruiloftskleed, luchtacrobatiek, jongen, nestbouw en zo voort. De titel vind ik minder gelukkig gekozen omdat de inhoud hieruit niet direct naar voren komt.

Voor degenen, die „Wilde Planten” vóór 1 januari 1973 bestelden werd als in-tekenpremie dit boekje tegen de lage prijs van f 2,95 beschikbaar gesteld.

Hans D. Dossenbach en Emil M. Bühner: Een nachtegaal zingt in de verte. 95 pag., vele illustraties in kleur. Nederlandse bewerking: K. Zweeres, verschijningsdatum 13 oktober 1972. Uitg. W. Gaade B.V., Den Haag. Ingen. f 8,50.

Frühling in Park und Garten

Een stemmingsvol plaatje met vogelgeluiden op een vroege voorjaarsmorgen van vogelsoorten in tuin en park.

De voorzijde van de plaat laat Merel, Bosuil, Koolmees, Pimpelmees, Ringmus, Groenling, Grijskopspecht en Vink horen, terwijl op de achterzijde Roodborst, Winterkoning, Huismus, Tuinfluiter, Europese Kanarie, Spreeuw, Groene Specht, Pimpelmees, Zanglijster, Turkse Tortel en Zwartkop zijn te beluisteren. In de beschrijvingen worden ook de tijdsduur en de richting waarvan de zang komt aangegeven. Een fijn plaatje

voor de beginnening om zich in de vogelgeluiden in zijn omgeving wat beter thuis te voelen en voor de kenner om in een fijne voorjaarsstemming te komen met al zijn herinneringen daaraan verbonden.

Hubert Reisinger: Frühling in Park und Garten. Zweites Vogelkonzert in Stereo. Langspeelplaat, 45 toeren. Bestelnr. 3-440-09007-8. Prijs DM 9.80 per stuk. Prospektus P 086 van de platen van vogelgeluiden aan te vragen bij Kosmos Franckh'sche Verlaghandlung, Postfach 640, 7-Stuttgart 1.

De succesvolle serie grammofoonplaten met vogelgeluiden „Hoor de vogels” is met zes platen uitgebreid. De platen 13 t/m 18 laten o.m. zeevogels, vogels van moeras en rietland, stootvogels en hoenderachtigen, steltlopers, vogels van bos en veld en kleine zangers in tuin en park horen. De platenhoezen bevatten afbeeldingen en omschrijvingen van de desbetreffende vogelsoorten. Te bestellen bij Vogelbescherming, Utrecht, giro 1 88 25 23. Prijs per plaat f 6,50 of per drie stuks: f 17,50.

Zijn we nu allemaal gek geworden?

De wetenschap zal heus wel oplossingen vinden. Binnenkort is er toch genoeg kernenergie. God zal ons de juiste wegen wijzen. De regering zal heus wel tijdig ingrijpen. Wouter Woltz geeft in dit kleine boekje materiaal om aan deze uitspraken te moeten twijfelen. De mens zal, zeker materieel gezien, de grootste nederlaag uit zijn geschiedenis gaan lijden. Maar het is de vraag of dat zo erg behoeft te zijn. Vele goed begrijpelijke en eenvoudige punten worden hier naar voren gebracht.

J.T.

Wouter Woltz: Zijn we nu allemaal gek geworden? 127 pag. Tweede druk (1972). Uitg. Ploegsma, Amsterdam. Prijs f 4,75.

Het Milieboekje

Politicus Van der Lek geeft feitelijke informaties over de milieu-aantasting, een kritische visie op milieu en maatschappij en een aantal suggesties voor milieuactie. Een helder en op overtuigende wijze geschreven boekje waarbij schrijver een ieders verantwoordelijkheid oproept voor een gezond milieu.

Bram van der Lek: Het Milieboekje. 109 pag. (1972). Uitg. en Boekh. Van Gennep, Amsterdam. Prijs 4,50.